

Το απόγευμα κιόλας της Παρασκευής 21 Απριλίου βρεθήκαμε στο σπίτι μου Ξανθίππου 3, όλοι που συμμετείχαμε στον πυρήνα του Ομίλου Παπαναστασίου και συζητήσαμε, τί θα πρέπει να κάνουμε. Είχαμε ήδη δημιουργήσει την πεποίθηση ότι η δικτατορία ήρθε για να μείνει. Ο εύκολος τρόπος με τον οποίο επικράτησε, η συνεργασία του Βασιλιά, η έλλειψη αντίδρασης από τα κόμματα και το λαό προδίκαζαν μακριά παραμονή. Στην οδό Ακαδημίας όταν το πρωί στις 6.30 μάζεψα και έκρυσπα το αρχείο μου -αρχείο, το οποίο δεν βρήκε η Ασφάλεια παρά τις έρευνες μετά- στο απέναντι κτίριο, όπου τα γραφεία της ΕΔΗΝ, δεν υπήρχε κανείς. Όπως καταλυτικά αρνητική εντύπωση μου είχε κάνει, ότι μια ώρα και μετά αφού εκδηλώθηκε το πραξικόπημα κανείς δεν είχε ειδοποιήσει τους ανθρώπους του Ανδρέα με τους οποίους συνεδρίαζα μαζί. Φύγαμε από το γραφείο μου αμέριμνοι -όταν τα τανκς ήταν ήδη στους δρόμους. Από τις 22 Σάββατο αρχίσαμε να προετοιμάζουμε τη συνέχιση της πολιτικής μας δράσης, αλλά παράνομα. Οργανώσαμε τη Δημοκρατική Άμυνα. Αλλά μέσα στην Άμυνα επέμενα να υπάρξουν κανόνες προφύλαξης. Επαφές σε μικρό κύκλο ανθρώπων -τριάδες- όχι τηλέφωνα, αλλάζαμε σπίτια συναντήσεων. Σε λίγους μήνες είχα φτιάξει ένα δίκτυο που επέζησε ακριβώς επειδή είχα με τους κανόνες προφύλαξης τις πρώτες συλλήψεις. Μας υποψιάζονταν αλλά παρά τις παρακολουθήσεις δεν μπορούσαν να μας εντοπίσουν. Μετά τη σύλληψη του Νοταρά κληθήκαμε στην Ασφάλεια -περισσότερο για να μας τρομοκρατήσουν. Ήταν η εποχή που είχα πια αποφασίσει, ότι η αντιπαράθεση με τη χούντα θα έπρεπε να πάρει μορφή διαμαρτυρίας έντονης, ώστε να προκαλέσει την προσοχή του εξωτερικού και να ενταθεί η πίεση για την αποκατάσταση της

δημοκρατίας. Πέρα από τα φειγ-βολάν χρειάζονταν πιο θορυβώδη μέσα. Χρειάστηκε αρκετός καιρός να βρω μια διασύνδεση που να ήταν ασφαλής και να ελέγξω τη στεγανότητα του δικτύου.

Το '69 προμηθεύτηκα από το Γιάννη Σταράκη, που τότε δεν γνώριζα προσωπικά, εκρηκτικούς μηχανισμούς, μικρούς και μεγάλους. Ορισμένους διοχέτευσα αλλού. Άλλους τους τοποθέτησα εγώ είτε μόνος είτε μαζί με τον Καραγιωργα. Βοηθούσαν τότε ο Γ. Μαγκάκης, ο Χρ. Ροκόφυλλος, ο Ν. Οικονομίδης είτε στις μεταφορές είτε στις επαφές. Ήταν μια δουλειά, που ήθελε προσοχή γιατί οι μηχανισμοί ήταν υποτυπώδεις και κάποια απροσεξία μπορούσε να προκαλέσει έκρηξη. Ο Καραγιωργας τραυματίστηκε, όπως είναι γνωστό, όταν δοκίμαζε τη λειτουργία τους. Συνήθως ρύθμιζα τους μηχανισμούς στο γραφείο μου και τους τοποθετούσα μετά σε μέρη που είχα προσεκτικά επιλέξει. Ο στόχος ήταν να μη χτυπήσει βέβαια ποτέ κανείς, να υπάρξουν περιορισμένες ζημιές, αλλά ν' ακουστεί το γεγονός. Η αίσθηση να περπατάς με τη τσάντα σου να περιέχει ένα ήδη ρυθμισμένο μηχανισμό ήταν αρκετά δυσάρεστη, ιδίως όταν συναντούσες γνωστούς που σου έπιαναν κουβέντα και περνούσε η ώρα. Απέφυγα τη σύλληψη μετά τον τραυματισμό του Καραγιωργα, γιατί με ειδοποίησε η γυναίκα του, Νίκη. Έφυγα αμέσως με τη γυναίκα μου, τη Δάφνη, από το σπίτι και πήγαμε σ' ένα ξενοδοχείο στην Κηφισιά. Από το ίδιο βράδυ έψαξα να βρω κρησφύγετο. Ήταν αδύνατο. Εξασφάλισα την παραμονή μου σ' ένα φίλο μου ξένο για τη νύχτα της επόμενης μέρας. Υπήρχε και το καταλαβαίνω πολύς φόβος. Την επόμενη συνέλαβαν τη Δάφνη όταν γύρισε σπίτι. Έμεινε φυλακή όλο το χρονικό διάστημα

που με αναζητούσαν, περίπου δύο μήνες, και σε απομόνωση. Τη μεθεπόμενη μέρα, προμηθεύτηκα ό,τι χρειαζόταν για να κατασκηνώσω στην ύπαιθρο, πράγμα δικαιολογημένο μια που ήταν καλοκαίρι. Ετοιμαζόμουν να πάω προς την Ανατολική Αττική ή το Λουτράκι έως ότου βρεθεί ένα πλαστό διαβατήριο για το οποίο ήδη είχα κάνει την αναγκαία επαφή. Θυμάμαι την έκπληξη της κοπέλας στην πλαζ της Βουλιαγμένης που με είδε να μπαίνω με κουστούμι και τσάντα, σε ένα από τα δωμάτια που έχουν να αλλάζεις και να εμφανίζομαι μετά ως τουρίστας-πεζοπόρος. Με ρώτησε «είστε ο κύριος που ήρθε πριν». Ευτυχώς το ίδιο βράδυ βρέθηκε στέγη στην Αθήνα, όπου και έμεινα μέχρις ότου πήρα το παράνομο διαβατήριο. Η Αμαλία Φλέμιγκ είχε τα κλειδιά του διαμερίσματος μιας φίλης της, που είχε πάει διακοπές, και προθυμοποιήθηκε να με δεχτεί. Όρος βέβαια να ζω ως εάν το διαμέρισμα ήταν άδειο, κλειστά παράθυρα, ούτε φως, ούτε κίνηση. Έμεινα από τον Ιούλιο μέχρι τα μέσα του Σεπτεμβρίου. Δυσκολίες υπήρξαν. Ήταν στην Ιταλία η περίοδος των διακοπών και οι προμηθευτές του διαβατηρίου ήταν και αυτοί διακοπές. Έπρεπε να περιμένω. Η κυρία, στην οποία ανήκε το διαμέρισμα αποφάσισε μια μέρα να γυρίσει. Χρειάστηκε να πάει η Αμαλία στο Λουτράκι να την πείσει ότι δεν πρέπει. Στην αναχώρηση το αεροπλάνο είχε μία ώρα καθυστέρηση. Κάθισα στο πιο σκοτεινό σημείο του μπαρ. Σε όλα τα σημεία εξόδου υπήρχε η φωτογραφία μου σε μεγέθυνση και η αστυνομία έψαχνε τα αεροδρόμια.

Είχα ένα ιταλικό πλαστό διαβατήριο και απέφυγα να πετάξω μέσω Ιταλίας. Έφτασα στη Ζυρίχη και πήρα το τραίνο για τη Φραγκφούρτη. Οι έλεγχοι στα σύνορα, υπήρχαν τότε, πέρασα χωρίς προβλήματα. Μετά από μερικές μέρες παρουσιάστηκα στις γερμανικές αρχές. Πήρα και τυπικά το χαρακτηρισμό του πολιτικού πρόσφυγα.